

Princíp zapojenia a vypojenia

Tieto úlohy sú sčasti zamerané na princíp zapojenia a vypojenia a sčasti na niektoré pojmy, ktoré sme stretli v kapitole o PIE (napríklad permutácie bez pevného bodu, Eulerova funkcia).

Ak D_n označuje počet permutácií bez pevného bodu, tak platí:

$$D_n = (n-1)(D_{n-1} + D_{n-2}) \quad (1)$$

$$D_n = n! \sum_{k=0}^n \frac{(-1)^k}{k!} = n! \left(1 - 1 + \frac{1}{2} - \frac{1}{3!} + \dots + (-1)^n \frac{1}{n!} \right) \quad (2)$$

Eulerova funkcia:

$$\varphi(n) = |\{k \in \mathbb{N}; 1 \leq k \leq n, \gcd(k, n) = 1\}|$$

$$\varphi(n) = n \prod_{p|n} \left(1 - \frac{1}{p} \right)$$

$$\varphi(n) = \prod_{j=1}^k (p_j^{a_j} - p_j^{a_j-1}) = \prod_{j=1}^k p_j^{a_j-1} (p_j - 1)$$

Počet celočíselných riešení rovnice $x_1 + x_2 + \dots + x_k = n$ vyhovujúcim podmienke $x_i \geq 0$ je práve $\binom{n+k-1}{k-1}$ a pri podmienke $x_i \geq 1$ dostaneme presne $\binom{n-1}{k-1}$ riešení.

Úloha 1. Ukážte, že

$$D_n = nD_{n-1} + (-1)^n, \quad (3)$$

platí pre všetky $n \in \mathbb{N}$.

Úloha 2. Ukážte rovnosť (2) matematickou indukciou a použitím (3). (T.j. bez použitia princípu zapojenia a vypojenia.)

Úloha 3. Uvažujme permutácie množiny $\{1, 2, \dots, n\}$. Ako sa dá vyjadriť počet permutácií, ktoré majú práve k pevných bodov?

Úloha 4. Ukážte, že pre $n \in \mathbb{N}_0$ platí

$$n! = \sum_{k=0}^n \binom{n}{k} D_k = \sum_{k=0}^n \binom{n}{n-k} D_k.$$

Úloha 5. Ukážte, že pre ľubovoľné $n \in \mathbb{N}_0$ platí $n = \sum_{d|n} \varphi(d)$. (Hint: Môže pomôcť skúsiť nejako rátať, koľko je takých $k \in \{1, 2, \dots, n\}$, pre ktoré $\gcd(k, n) = d$.)

Úloha 6. Ukážte, že pre $n > 2$ je $\varphi(n)$ párne číslo.

Úloha 7. Koľko existuje riešení rovnice

$$x_1 + x_2 + x_3 = 15$$

v nezáporných celých čísla takých, že $x_1 \leq 3$, $x_2 \leq 6$, $x_3 \leq 12$?

Úloha 8. [R, Example 8.6.1] Aký je počet celočíselných riešení rovnice

$$x_1 + x_2 + x_3 = 11$$

takých, že platí $0 \leq x_1 \leq 3$, $0 \leq x_2 \leq 4$ a $0 \leq x_3 \leq 6$?

Úloha 9. Kolko existuje štvoríc celých čísel takých, že platí

$$x_1 + x_2 + x_3 + x_4 = 32$$

a súčasne $0 \leq x_i \leq 10$.

Úloha 10. [B, 2.21] Kolko existuje celočíselných riešení rovnice $x_1 + x_2 + x_3 + x_4 = 17$ takých, že $1 \leq x_1 \leq 3$, $2 \leq x_2 \leq 4$, $3 \leq x_3 \leq 5$, $4 \leq x_4 \leq 6$?

Úloha 11. Kolko existuje celočíselných riešení rovnice

$$x_1 + x_2 + x_3 + x_4 = 19$$

takých, že $2 \leq x_1 \leq 4$, $3 \leq x_2 \leq 6$, $4 \leq x_3 \leq 6$, $x_4 \geq 2$.

Úloha 12. Kolko prirodzených čísel $n \leq 1000$ je deliteľných dvojkou alebo sedmičkou?

Úloha 13. [V, Problem 136] Kolko je celých čísel v rozsahu 0 až 999, ktoré nie sú deliteľné päťkou ani sedmičkou

Úloha 14. [B, 2.44] Kolko existuje prirodzených čísel bez štvorcov, ktoré nepresahujú 100? (Prirodzené číslo n je číslo bez štvorcov, ak pre $k \in \mathbb{N}$ z $k^2 \mid n$ vyplýva $k = 1$. Inak povedané, nie je deliteľné žiadnou netriviálnou druhou mocninou.)

Hint: Pomôže zamyslieť sa nad tým, ako môže vyzeráť prvočíselný rozklad čísla bez štvorcov.

Úloha 15. Kolko existuje celočíselných riešení rovnice $x_1 + x_2 + x_3 + x_4 = 26$ takých, že $2 \leq x_i \leq 7$ pre $i = 1, 2, 3, 4$?

Úloha 16. Kolko existuje celočíselných riešení rovnice

$$x_1 + x_2 + x_3 = 18$$

v nezáporných celých číslach takých, že $0 \leq x_1 \leq 6$, $4 \leq x_2 \leq 9$, $7 \leq x_3 \leq 14$.

Úloha 17. [K, Cvičenie 4.9] Dvaja učitelia skúšajú súčasne skupinu 4 študentov, každý jeden predmet. Každý študent odpovedá z jedného predmetu 30 minút. Kolko existuje rozvrhov skúšania, ak požadujeme, aby skúšky skončili za dve hodiny?

Úloha 18. Uvažujme riešenia rovnice $x_1 + x_2 + x_3 = 48$ v nezáporných celých číslach

a) Kolko existuje riešení takých, kde všetky tri čísla x_1, x_2, x_3 sú rôzne?

b) Kolko existuje riešení takých, že $x_1 < x_2 < x_3$?

Úloha 19. Kolko existuje čísel menších než tisíc, pre ktoré je ciferný súčet rovný 14.

Úloha 20. Kolkými spôsobmi sa dajú permutovať písmená slova KOMBINATORIKA tak, aby sa neopakovali dve písmená po sebe.

Úloha 21. [K, Cvičenie 4.9], [HKŠ, Example 1.6.3(iii)] Kolko šesťpísmenkových slov možno zostaviť z písmen slova TIKTAK, ak dve rovnaké písmená nesmú nasledovať bezprostredne za sebou.

Úloha 22. [K, Cvičenie 4.10], [HKŠ, Exercise 6.6(iii)], [M, Example 4.4(a)], [V, Problem 214] Kolkými spôsobmi možno do radu usadiť troch Angličanov, troch Francúzov, troch Talianov tak, aby žiadni traja krajanovia nesedeli vedľa seba.

Úloha 23. [HKŠ, Exercise 6.3(iv)] Kolkými spôsobmi sa dá uložiť n veží na šachovnicu $n \times n$ tak, aby každé políčko bolo obsadené alebo ohrozené niektorou z nich? (Odpoveď: $2n^n - n!$.)

Literatúra

- [B] V. K. Balakrishnan. *Schaum's Outline of Theory and Problems of Combinatorics including concepts of Graph Theory*. McGraw-Hill, New York, 1995.
- [HKŠ] Jiří Herman, Radan Kučera, and Jaromír Šimša. *Counting and Configurations: Problems in Combinatorics, Arithmetic, and Geometry*. Springer, New York, 2003. CMS Books in Mathematics.
- [K] Martin Knor. *Kombinatorika a Teória Grafov I*. Univerzita Komenského, Bratislava, 2000.
- [M] Pavle Mladenović. *Combinatorics: A Problem-Based Approach*. Springer Nature Switzerland AG, Cham, 2019.
- [R] Kenneth H. Rosen. *Discrete Mathematics and Its Applications*. McGraw-Hill, New York, 7th edition, 2012.
- [V] N. Ya. Vilenkin. *Combinatorics*. Academic Press, New York, 1971.